

складу, так званої оптимізації наукової структури. При цьому ніхто не рахується з тим, що у зв'язку із скороченням вузівського релігієзнавства його подальша доля у всій палітрі його дисциплінарних утворень і проблем залишатиметься практично на нас. Постає питання і буття спеціалізованих рад із захисту релігієзнавчих дисертацій, інституалізованої присутності релігієзнавства України у світових асоціаціях з фаху. Дивним є те, що всі ці оптимізації відбуваються в час зростання ролі релігійного чинника в суспільному житті, за умов потреби науково обґрунтованого вирішення проблем міжконфесійних і державно-церковних відносин, в час необхідності вирішення проблем, скажемо так, українізації інституційного релігійного життя.

Нам боляче все це сприймати ще й з врахування того, що наше Відділення було у вирії Майданівської борні. Ми щодня були серед протестувальників, попадали під обстріли беркутні, виносили з поля борні ранених і вбитих, приймали в себе на Трьохсвятительській і по домівках борців за свободу, матеріально підтримували Майдан, після підключилися до благодійництва і волонтерства для АТО... А тепер декому з нас загрожує безробіття, безгрошів'я і навіть безхатченство. Ми нині практично є єдиною академічною інституцією, яка своєю діяльністю веде відкриту боротьбу із так званим «руським миром», із слугою московського фашизму – Православною Церквою Московського Патріархату. То ж за що боролися?

Проте ми є патріотами свого фаху. Навіть вийшовши на пенсії, ми через нами утворену Українську Асоціацію релігієзнавців з підтримки наших друзів з України і закордоння продовжимо нашу діяльність і як теоретиків, і як практиків релігієзнавства. В оплаті праці, щоб зберегти єдину в країні академічну релігієзнавчу інституцію, ми нині добровільно перейшли на 0,5-0,7 посадового окладу.

В 2016-2017 роках ми підключалися до творення і проведення заходів із відзначення ювілею Івана Франка та Івана Огієнка, митрополита Йосифа Сліпого, 420-річчя Берестейської унії (про що чомусь УГКЦ забула), 500-ліття Реформації. Нам ще раз треба визначитися в Словнику нашої «Української Релігієзнавчої енциклопедії», дописати деякі статті-довідки і вже в 2018 році підготувати до друку її перший том. Ми відкриті до творчої співпраці. Запрошуємо до цього весь український релігієзнавчий загал.

1.2 Десятитомник «ІСТОРІЯ РЕЛІГІЇ В УКРАЇНІ». Інформація.

В 2016 році Відділення релігієзнавства ІФ НАН України за загальною редакцією професора А.М.Колодного завершило видрук десятичної «Історії релігії в Україні». Видання написане поза плановими темами, на ентузіазмі науковців і спонсорському фінансуванні оплати видруків. Перший том проекту описує дохристиянські вірування і прийняття Україною-Руссю християнства. Останню історичну подію науково опрацьовану й подано в цьому томі, бо ж наявний різний підхід до її оцінки. Так, православні вважають, що князь Володимир прийняв православ'я, інші ж конфесії – нероз'єднане християнство. Другий і третій томи проекту присвячені православ'ю, але якщо в другому томі «Українське Православ'я» йде мова про становлення в 988-1686 роках на українських теренах православ'я з нашими національними ознаками, то у третьому томі «Православ'я в Україні» описано обмосковлення його після поглинення Московським Патріархатом в 1686 році Київської митрополії, зникнення Українського Православ'я. Четвертий том «Католицизм в Україні» описує історію римо- й греко-католицизму на наших теренах, подає це окремими розділами, бо ж ці католицькі конфесії багато чим відрізняються, насамперед своєю функціональною роллю в українській історії. П'ятий і шостий томи проекту дають відповідно історію раннього і пізнього протестантизму. В сьомому – «Релігійні меншини України» і восьмому – «Нові релігії України» томах описано історію, віровчення, організацію і сучасний стан 104 наявних у нас різних конфесійних течій. Найбільший за обсягом дев'ятий том (904 стор.) названо «Релігія і Церква в історії української діаспори». Тут описані не тільки релігійні процеси серед діаспорників в понад 30 країнах, а й

різноконфесійні вияви їх – православні, греко-католицькі, протестантські й рідновірські. Завершує десятитомник книга «Релігія і Церква років незалежності України». В ньому наявне описання нинішнього конфесійного стану країни, аналізуються загальні закономірності і прогнози релігійних процесів в Україні, особливості української релігійної ментальності.

В написанні десяти томів брали участь не лише науковці Відділення, а й вузівські релігієзнавці, зарубіжні науковці, богослови конфесій.

1.3 *Анатолій КОЛОДНИЙ*. РЕЛІГІЙНИЙ ФЕНОМЕН У ЗМІНАХ ЙОГО СКЛАДОВИХ: релігієзнавче бачення

Анотації. В статті наголошується на необхідності при структуруванні релігії як феномену відрізнити її внутрішню і зовнішню структуру, відійти від домінуючого виокремлення в релігії лише чотирьох її складових (релігійна свідомість, релігійна психологія, релігійний культ та релігійна організація), оскільки за нових умов свого функціонування з'явилися нові структурні компоненти релігійного комплексу.

Ключові слова: релігія, структура релігії, внутрішня і зовнішня структура релігії, елементи та піделементи релігійної свідомості.

In the article by **A. Kolodnyi "Religious phenomenon in the changes of its components"** it is emphasized the need for the structuring of religion as a phenomenon to distinguish its internal and external structure, to depart from the dominant distinction in religion only four of its components (religious consciousness, religious psychology, religious cult and religious organization), since under new conditions of its functioning there appeared new structural components of the religious complex.

Key words: religion, structure of religion, internal and external structure of religion, elements and sub-elements of religious consciousness.

Актуальність дослідження. Заявлена відділом філософії релігії в 2015 році нова наукова тема «Релігійний феномен у змінах його структурних складових і перспективи десакралізації їх» здавалося б не має якихось проблем для свого дослідження. Структура релігії вже нібито сповна описана в підручниковій літературі з релігієзнавства. Різниця тут виявляється хіба що в назві одних і тих же складових елементів релігійного комплексу. А між тим тут все не так і просто. Багато чого залежить від самого розуміння релігійного феномену, функціонування його на індивідуальному чи спільнотному рівнях, від конфесійної виявленості релігії та ін.

Мета дослідження. У вітчизняному релігієзнавстві, зокрема у чисельних підручникових і довідникових виданнях з фаху, утвердилася думка, що релігія має внутрішню і зовнішню структуру й включає в себе такі елементи, як релігійні уявлення (погляди, віровчення, концепти), релігійні настрої і почуття, релігійні дії (культ) та релігійні організації (інституції). Відносять подеколи до структури релігії, як окремий елемент, ще й релігійну віру. Але при такому структуруванні маємо надто спрощений підхід до релігійного феномену і неврахування процесів розгортання її структурних елементів в складних реаліях суспільного життя. Таке структурування бачить буття релігії лише в її вертикальній зорієнтованості «вірянин - Бог» й ігнорує горизонтальний аспект її розвитку «людина-людина-Бог». Згадаймо, Ісус Христос у своєму вченні про любов закликав любити не лише Бога, а й ближнього свого. Саме в цій горизонталі й з'являється велике різноманіття внутріконфесійних і міжконфесійних відносин, а відтак і нових релігійних структур, відбувається інституалізований вихід релігії на відносини із світом, зокрема наявні тут і державно-церковні і церковно-суспільні відносини. Дослідити все це – завдання нашого наукового колективу.

Основний зміст дослідження. На горизонталі з'являються біляконфесійні (біляцерковні) й міжконфесійні (міжцерковні) організації, богословські, освітньо-релігійні та благодійницькі установи, розгортається місіонерська, видавнича, підприємницька і